

1. PROBLEMA LACUNELOR ÎN DOCTRINA NAȚIONALĂ

1.1. Noțiunea de lacune în drept

Lacuna este un fenomen care negativ se răsfrânge asupra eficacității normelor în vigoare, frânează aplicarea lor, și în cele din urmă stopează mișcarea progresivă a relațiilor sociale. Înlăturarea lor este o străduință permanentă a organelor creative de drept.

Lacunele în drept includ în sine necorespunderea posibilă a formei și conținutului sistemului de drept. Analiza teoretică a lacunelor influențează înțelegerea profundă a interdependenței și contradicțiilor dialectice a categoriilor deja menționate. O mare parte importantă capătă cercetarea naturii lacunelor în drept pentru problemele creării și aplicării dreptului. Crearea dreptului, adică adoptarea normelor obligatorii a căror respectare este garantată de forța coercitivă a statului, este o competență a organelor împuternicite. Aceste organe au dreptul de recunoaștere a unui sau altui neajuns, lipsei norme sau insuficienței ei și nu în cele din urmă pot adopta o lege nouă pentru înlăturarea acestora. Bineînțeles, că problema lacunelor în drept, întotdeauna, apare în procesul petrecerii lucrărilor practice de sistematizare a legislației, de perfecționare a sistemului de drept, de codificare ș.a.

Uneori însă pot fi întâlnite și cazuri, când anumite relații sociale, situații de fapt, deși ar fi trebuit să fie reglementate de norme juridice, totuși, *sunt neglijate de către legiuitor*. În aceste cazuri, poate fi vorba de *lacune în drept* (de la latinescul *lacuna* — gol, *lipsă în continuitatea, în integritatea unui lucru; întrerupere într-un text; ceea ce lipsește pentru ca un lucru să fie desăvârșit*)

Bineînțeles, vorbind de lacune în drept, trebuie să ținem cont de faptul că lipsa unei (unor) *norme juridice pentru a reglementa anumite relații, situații nu întotdeauna poate fi calificată ca o lacună în drept*. Uneori legiuitorul, special nu reglementează anumite relații sociale, considerând că ele nu necesită o asemenea reglementare. Mai mult ca atât: nici nu este cazul ca legiuitorul să facă abuz de reglementare normativă juridică. Prin urmare, putem vorbi de lacune în drept doar atunci, când o reglementare normativă juridică este impusă de situația concretă dată, este justificată atât din punct de vedere *teoretic*, cât și *practic*.

Apariția lacunelor în drept este condiționată atât de *cauze obiective*, cât și *subiective*.

Altfel, litera reglementărilor juridice nu este permanentă. Astfel de relații și situații sunt cele despre care la momentul adoptării actului normal știa, sau, dacă se știa, ele nu aveau un caracter tipic.

Cauză a lacunelor poate fi și *ignorarea regulilor elaborării actului normativ*. Se știe că elaborarea actelor normative este un proces în care trebuie luați în calcul factorii economici, politici, sociali, istorici, naționali, naturali, precum și tendințele de evoluție a societății specificitatea normativității juridice etc.

Astfel, pentru *prevenirea apariției lacunelor în drept*, în procesul adoptării actelor normative trebuie să se țină cont de tehnica legislativă care reprezintă o totalitate de metode, procedee, principii folosite la elaborarea actelor normative, de tehnică juridică, reprezentând un complex de principii, metode, procedee, operații folosite la elaborarea, interpretarea și realizarea normelor juridice.

Nici o legislație contemporană nu este în stare de a prevedea diversitatea relațiilor sociale, care necesită o reglementare juridică. Astfel, în practica de aplicare a dreptului poate apărea situația când anumite împrejurări ce au un caracter juridic se află în afara sferei de reglementare juridică. În acest context putem vorbi de lacune în drept.

La etapa actuală majoritatea cercetărilor juridice teoretice se răsfrâng direct sau indirect asupra problemei lacunelor în drept. Totodată problema lacunelor în drept a devenit obiectul unor cercetări speciale. Istoria ne mărturisește faptul că problema lacunelor în drept se pune în discuție când apare necesitatea de a argumenta teoretic lărgirea competenței judecătorilor, și posibilitatea lor de a îndeplini funcția de creare a dreptului.

Lacunele nu sunt problema cheie în cadrul sistemului de drept, dar au o mare importanță pentru soluționarea celorlalte probleme juridice.

Gn. Avornic face o delimitare a noțiunii de lacună în drept: lacună în dreptul pozitiv, lacună în reglementarea juridică, lacună în legislație.

•**Lacuna în dreptul pozitiv** presupune lipsa unei legi, a unui act normativ subordonat legii, a unui obicei sau precedent ce s-ar răsfrânge asupra cazului dat.

•**Prin lacună în reglementarea juridică** autorul are în vedere lipsa unei norme în lege sau alte acte normative.

•**Lacuna în legislație** presupune absența legii în general. După părerea sa, despre lacune se poate vorbi în cazul, când există un „gol” o lipsă în reglementarea juridică, precum și în cazul unor neajunsuri, greșeli în formularea normei juridice.

Acest punct de vedere este susținut de mai mulți specialiști în domeniu.

Lacuna în sens direct, reprezintă calitatea necesară a obiectului, la pierderea căreia, obiectul încetează de a mai fi aceea ce este el în realitate, însă la sens figurat 'lacuna' se prezintă ca o imperfecțiune, neajuns al dreptului, ca lipsă a celui conținut real ce urmează a fi componentul necesar al său. Lacunele în drept sunt niște defecte specifice a voinței de stat, care nu se reflectă sau reflectă necorespunzător voința majorității populației, niște defecte ale sistemului de drept, când lipsesc anumite norme sau totalități de norme, chemate în conformitate cu cerințele obiective a dezvoltării obștești, de a întări legalitatea și ordinea de drept.

Literatura de specialitate cunoaște un șir de definiții a noțiunii de „lacună” în drept: „lipsa totală sau parțială a prevederilor normative, necesitatea cărora este determinată de dezvoltarea relațiilor sociale, de principiile generale, politică, de sensul și conținutul legislației în vigoare îndreptată spre reglementarea factorilor vitali în sfera activității juridice ” .

O astfel de definire a lacunelor, cuprinde în sine acele cazuri, când legislatorul prevede reglementarea anumitor relații sociale, dar nu în modul corespunzător, lăsând mici „goluri” în reglementarea lor, însă această situație nu atribuie toate lacunele doar la caracterul incomplet al legislației. La o examinare mai profundă, concepția îngustă a lacunelor devine incapabilă de a lămuri multe fenomene juridice. Aceasta a devenit evident în alte cercetări, care împărtășește acest punct de vedere, expunând că, *lacuna cuprinde în sine nereglementarea de către o normă concretă a relației sociale care este întărită în norma sa generală* . Însă lămuririle în privința faptului, ce înseamnă normă generală nu sunt argumentate, din simplul motiv că este imposibil de a le argumenta fără a face trimitere la sensul și scopurile generale a legislației.

Dar principiile dreptului, fiind, condiționate de natura relațiilor sociale și exprimând conținutul normelor în vigoare, la fel ca și normele concrete, indică limitele reglementării juridice, și în cele din urmă stabilesc necesitatea, în anumite cazuri, a actelor normative adăugătoare. S-ar părea că indicația corectă la posibilitatea apariției lacunelor în afara sferei de acțiune a principiilor juridice, ar fi trebuit să aducă autorul la concluzia de recunoaștere, în calitate de lacune, nu numai lipsa parțială a normei date, dar și lipsa totală a ei.

Dar, din anumite motive necunoscute, aceasta nu s-a întâmplat în sfera reglementării juridice el include numai relațiile, care deja sunt supuse reglementării juridice și omite în clasificarea sa relațiile sociale, acele relații care admit reglementarea normativă și au nevoie de ea, dar rămân până ce-o fi nereglementate.

Unii juriști se pronunță și asupra lacunelor „intenționate ” care, după părerea lor, apar în cazul când legiuitorul conștient nu atrage atenția unor probleme ce se află în câmpul lor de vedere, cu scopul de a permite rezolvarea cazurilor date, timpului sau aprecierilor practicii la fiecare caz în parte. O astfel de delimitare a lacunelor „intenționate” sau „premeditate” este lipsită de scop, în caz contrar, în noțiunea de lacună se vor asocia două fenomene radical opuse, astfel, complicându-se problematica de complectare a lacunelor .

Atribuirea lacunelor, doar la acele cazuri când există indicații directe a organului legislativ la apartenența unor anumiți factori la sfera dreptului în vigoare, atrage în cele din urmă, negarea lacunelor într-un șir de ramuri și institute a sistemului de drept în vigoare.

Lacunele în drept sunt socotite de unii savanți ca o „tăcere a dreptului”. Tăcerea dreptului referitor la anumiți factori ne poate mărturisi că acești factori iese după limitele reglementării juridice, ori nereglementarea lor constituie o lacună în drept, fie că legislatorul neagă apariția cărora consecințe juridice legate de acești factori. De asemenea, trebuie să fim de acord cu faptul că lacunele sunt posibile doar în domeniul *reglementat de drept*, și doar în privința factorilor ce se află sub incidența reglementării juridice .

De asemenea, referitor la această situație, trebuie de luat în vedere și faptul că lacunele în drept pot apărea în legătură cu apariția unor noi relații sociale pe care legislatorul n-a putut să le prevadă la momentul adoptării legii corespunzătoare. În acest caz prin tăcerea legislatorului nu se poate urmări nici un fel de poziție, bazându-ne pe voința manifestată de el în această lege.

În domeniul problemei lacunelor în drept mai există și astfel de păreri care susțin că orice neclaritate, contradicție, sens dublu al legilor existente, care pot fi înlăturate în procesul interpretării sunt socotite

drept lacune, ceea ce după părerea unor savanți este incorect. Ca lacună în drept poate fi doar *acel neajuns al prevederilor care nu poate fi înlăturat în procesul interpretării*. Nu poate fi privită ca lacună acea neclaritate, contradicție a normelor în vigoare care pot fi înlăturate prin diferite metode de interpretare, în rezultatul cărora iese la iveală voința reală a legiuitorului . Lacunele în drept sunt posibile numai în acel domeniu al relațiilor sociale, care aflându-se în sfera reglementării juridice, nu sunt reglementate.

Ele nu trebuie confundate cu nereglementarea acelor relații care nu sunt supuse influenței juridice, *"care nu sunt și nici nu au nevoie de a fi reglementate"*.

1.2. Noțiunea de lacuna legii

În literatura de specialitate, pe lângă sintagma „lacune în drept”, care raportează la caracterul normativ al dreptului, întâlnim și expresia „lacuna legii”, care se raportează la caracterul formal al dreptului. *Lacuna legii* poate fi definită ca fiind „omisiunea legii” de a rezolva o problemă care în mod necesar să fie rezolvată. Această omisiune ar trebui înțeleasă în sens larg: este vorba atât de reglementarea *pură și simplă* a unei probleme, cât și de *reglementarea insuficientă* a acesteia. Necesitatea reglementării unei probleme trebuie, pentru a fi în prezența unei lacune, și aceasta la rândul său să fie *di logic* sau sistemic și nu de ordin moral, social sau economic.

Prin urmare, rezultă că nu orice lipsă a legii reprezintă o lacună. Iar lacuna nu trebuie confundată cu imperfecțiunea legii. Expresia „lacuna legii” pune în evidență forma principală de exprimare a dreptului contemporan din majoritatea absolută a statelor. Nu vedem deosebire principală între sintagmele „lacuna dreptului” și „lacuna legii”.

Lacunele în drept pot fi divizate în: **a) adevărate; b) false**

Deosebirea între adevărata lacuna și falsă lacună constă în următoarele. Adevărata lacună constă în absența noimei aplicabile. Falsa lacună constă în existența normei, considerată nesatisfăcătoare. Adevăratele lacune necesită completare; falsele lacune nu necesită completare, fiind deduse chiar din interpretarea extensivă a normei.

În literatura de specialitate se mai face distincție între lacune *scuzabile* și lacune *nescuzabile*. Lacunele scuzabile mai sunt numite și *primare*. Ele sunt condiționate de absența necesității de reglementare juridică a unei relații sociale. Lacunele nescuzabile, numite *ulterioare (posteroare)*, apar în procesul redactării proiectului actului normativ, când este necesară previziunea legiuitorului privind noile relații sociale ce pretind reglementarea juridică. Lacuna nescuzabilă se constată și în cazul ignorării regulilor tehnicii legislative, rezultatul căreia este reglementarea juridică incompletă, insuficientă.

O problemă nu mai puțin importantă este și ceea ce se referă la soluționarea lacunelor. Problema dată implică răspunsul la cel puțin două întrebări: cine poate constata și cine poate să lichideze lacunele?

Lacunele pot fi constatate de diverși subiecți și în diverse împrejurări. În primul rând, lacunele pot fi constatate de către autoritățile statului. Acest lucru poate fi făcut și de către organizații nestatale, savanți, specialiști în materie, particulari. În special, lacunele se constată de către autoritățile publice în materie ce ține de competența lor. Prin urmare, constatarea lacunelor poate avea loc atât în mod oficial, cât și neoficial.

În ceea ce privește lichidarea lacunelor, aceasta poate avea loc numai în cadrul oficial și doar organele statului pot face acest lucru.

Potrivit argumentului *a maiore ad minus (de la mai mult la mai puțin)*, organul legislativ adoptă legi, ceea ce implică interpretarea autentică a acestora, precum și înlăturarea lacunelor constatate. Deci, Parlamentul trebuie să înlătore lacunele din legi, declanșând procedura legislativă. De fapt, fiecare autoritate publică cu competențe normative trebuie să înlătore lacunele din propriile acte normative. Remarcăm și faptul că autoritățile publice respective pot lichida lacunele constatate doar în limita atribuțiilor lor normative.

Legiuitorul, evident, va completa lacunele constatate din legi, hotărâri cu caracter normativ, Președintele Republicii va completa lacunele constatate din decretele sale, Guvernul va completa lacunele constatate din ordonanțele și hotărârile cu caracter normativ, adoptate de el ele.

Din cele spuse rezultă că autoritățile publice (legislativul, autoritățile executive) *au dreptul de a soluționa problema lacunelor în actele normativ-juridice*.

1.3. Concepțiile Curții Constituționale ori a altui organ (instituții) ce exercită controlul constituțional *vis-a-vis* de aprecierea de legiuitor drept „negativ” și „pozitiv”.

Apărarea regimului constituțional și garantarea normelor constituționale presupune o problemă importantă și foarte actuală și o condiție inalienabilă a dezvoltării constituționalismului în stat. Unul din instrumentele efective de realizare a acestui scop presupune răspunderea constituțională. Un stat modern în care domnește democrația și legalitatea este strâns legat de promovarea constituționalismului în activitățile organelor de stat de apărarea fermă a drepturilor și libertății cetățenilor, de rolul justiției în respectarea ordinii de drept. Statul democratic și de drept este o formă ideală de organizare a puterii în care este asigurată supremația legii chiar și asupra organelor legiuitoare și în care toate subiectele de drept se subordonează constituției.

În prezent, statul de drept este o formă de organizare statală întemeiată pe principiul supremației legii, al separației celor trei puteri (legislative, executive și judecătorești), pe asumarea de către stat a responsabilităților față de drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor consfințite în Constituție. Deci, mai întâi de toate, statul de drept presupune respectarea legilor conform Constituției. Iar condițiile în care Constituția este Legea Supremă a unui stat, având un rol esențial în determinarea întregii organizări politico-sociale și de drept a tuturor țărilor lumii, fundamentarea ideii supremației Constituției prezintă o mare însemnătate teoretică, dar și practică, unanim acceptată, care implică existența unor mecanisme de control și reprimare a delictelor constituționale, care în mare măsură sunt cele generate de controlul constituționalității legilor, Hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a Hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale, și în rezultatul avizării inițiativelor de revizuire a Constituției Republicii Moldova.

Justiția constituțională are o importanță majoră în fiecare stat de drept, și mai cu seamă, în statele tinerilor democrații, printre care se numără și Republica Moldova – un stat independent și suveran, care are ca principali vectorii: crearea unui sistem politic durabil, dezvoltarea și constituirea instituțiilor democratice și în special, crearea unui sistem de drept adecvat, pe care trebuia să-i urmeze pas cu pas.

Incontestabil, Curtea Constituțională reprezintă o premieră în Republica Moldova, o inovație a Constituției din 29 iulie 1994, ea nu constituie o verigă în ierarhia instanțelor judecătorești de drept comun din țară. Astfel Curtea Constituțională este unicul organ de jurisdicție constituțională autonom și independent de putere legislativă, puterea executivă și cea judecătorească, având ca sarcini:

- garantarea supremației constituției;
- asigurarea principiului separației puterilor în stat în puterea legislativă, executivă și judecătorească;
- garantarea responsabilității statului față de cetățean.

Problema înfrângerii lacunelor în drept are o importanță deosebită în activitatea practică a organelor aplicative de drept. O atenție deosebită merită problema completării lacunelor în drept de către organele puterii de stat.

În conformitate cu art. 60 al Constituției Republicii Moldova, Parlamentul este unica autoritate legislativă a R.M.. Astfel lichidarea lacunelor prin intermediul adoptării legii, este competența exclusivă a Parlamentului. El înlătură lacunele atât în procesul muncii legislative, cât și în procesul de codificare a legislației.

Parlamentul R.M. reprezintă organul puterii legislative și nu este limitat în șirul de întrebări, care după părerea deputaților pot fi examinate la sesiunile lui, însă puterea deplină a Parlamentului nu ne vorbește și despre participarea lui nelimitată la completarea lacunelor existente în drept. De exemplu: dacă unele relații sunt reglementate de legi, lacunele se completează de către organul care deține puterea legislativă, adică de Parlament, iar dacă problema reglementării, cărorva împrejurări se referă la competența Guvernului, lacuna este înlăturată de acest organ.

În conformitate cu art.73 al Constituției R.M. „*Dreptul de inițiativa legislativă aparține deputaților Parlamentului, Președintelui R.M. și Guvernului*”, iar în conformitate cu art. 94 din Constituție: „*în exercitarea atribuțiilor sale Președintele R.M. emite decrete, obligatorii pentru executarea pe întreg teritoriul statului...*”

Nu toate decretale se atribuie la categoria actelor normative, ci doar acelea ce conțin norme juridice. Totuși, reieșind din această situație, observăm rolul Președintelui în procesul de creare a actelor normative subordonate legii. Deci, completarea lacunelor apărute în conținutul acestor decrete este o prerogativă a Președintelui R.M.

Mai mult ca atât, Constituția R.M. mai prevede că: „*Președintele R.M. promulgă legile..*”.

Promulgarea legii este o instituție a Președintelui, care este un garant al securității actelor normative, astfel dacă voința legiuitorului contravine unor principii generale sau în conținutul lor se conține o altă categorie de vicii (lacune), atunci Președintele poate cere Parlamentului, doar o singură dată, reexaminarea legii.

Guvernul RM este un organ a creării actelor normative subordonate legii.

În conformitate cu articolul 102 al Constituției RM: „*Guvernul adoptă hotărâri și dispoziții care se publică în Monitorul Oficial a Republicii Moldova*”

Completarea lacunelor în hotărârile adoptate anterior, precum și înlăturarea lor, este o prerogativă nemijlocită a Guvernului. Activitatea de creare a actelor normative subordonate completează și concretizează legea.

Pentru actele adoptate de Guvern, de ministere și departamente sunt și astfel de acte care conțin dispoziții generale, îndreptate la organizarea executării normelor anterior stabilite. Ele nu urmăresc scopul unei noi reglementări a relațiilor sociale și astfel nu participă la procesul de înlăturare a lacunelor. (Ministerele, agențiile, departamentele, direcțiile și alte organe ramurale ale administrației publice.)

Aceste organe, în limitele competenței sale, în baza și în scopul completării actelor normative (decizii, hotărâri) ale Guvernului, emit instrucțiuni, regulamente normative, care pot servi la completarea lacunelor, respectând limitele interne ale reglementării juridice. Ele nu sunt împuternicite la emiterea unor astfel de acte care primele declară despre apartenența relațiilor respective noi, la sfera juridică, însă nu trebuie să exagerăm funcțiile organelor administrației publice, activitatea cărora, poartă un caracter executiv și decurge în legătură cu procesul realizării actelor normative ale organelor publice ierarhic superioare.

Organele autoadministrării locale - ca organe cu o competență generală, și care au dreptul la emiterea unor prevederi normative, participă la completarea lacunelor în toate trei direcții:

- a) înlăturare lacunele în actele sale (emise de ele);
- b) concretizează actele organelor ierarhic superioare, aplicate la condițiile autohtone;
- c) satisfac cerința în reglementare juridică în legătură cu apariția unor împrejurări relativ noi, referitoare la activitatea organelor locale.

Organele administrației publice locale (ramurale) ale conducerii statale și persoanele cu funcții de răspundere, în practică, aproape nu se folosesc de dreptul de a înlătura lacunele. Ei sunt nevoiți de a înfrânge lacunele prin diferite mijloace, cum o fac instanțele de judecată într-un proces judiciar concret.

Finalizând această întrebare putem stabili următoarele:

- a) înlăturarea lacunelor este înfăptuită de organele conducerii de stat.
- b) Lacunele în drept se înlătură în dependență de funcțiile de creare a dreptului.
- c) Activitatea de completare a lacunelor este permisă în limitele competenței de care dispune un organ sau altul. Organul ierarhic superior, întotdeauna, are dreptul de a ridica întrebarea cu privire la adoptarea unei norme în scopul înlăturării lacunei existente, chiar dacă această înlăturare intra în competența unui organ ierarhic inferior. Organul de conducere superior poate în același timp de a permite adoptarea unui act normativ, unui organ ierarhic inferior, sau să adopte singur aceste norme. După părerea unor autori primul caz este mai solicitat.
- d) Unic mijloc de completare și înlăturare a lacunelor în drept este adoptarea actelor normativ - juridice.

2. APRECIEREA CONTROLULUI CONSTITUȚIONALITĂȚII ÎN CEEA CE PRIVEȘTE LACUNELȘE DE DREPT ÎN CADRUL CONSTITUȚIEI. ÎN JURISPRUDENȚA CONSTITUȚIONALĂ, ȘI ALETE ACTE NAORMATIVE NAȚIONALE.

2.1. Constituția în sistemul de drept al Republicii Moldova

Legislația Republicii Moldova recunoaște ierarhia actelor normative în funcție de categoria acestora și de autoritatea publică competentă de a le emite.

Conform Legii nr. 317-XV din 18 iulie 2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale *categoriile de acte normative și limitele de competență privind emitere lor sînt stabilite prin Constituția Republicii Moldova, prin Legea cu privire la Guvern, prin legea privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale și prin alte acte normative.*

Legea nr. 780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative prevede că legile, hotărârile și moțiunile adoptate de Parlament constituie acte legislative și *ocupă poziția cea mai înaltă în ierarhia actelor normative din Republica Moldova.*

Președintele Republicii Moldova emite decrete obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului (art. 94 din Constituția Republicii Moldova).

Guvernul adoptă hotărâri, ordonanțe și dispoziții (art. 102 din Constituția Republicii Moldova și Legea nr. 64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern). Hotărârile executivului central sînt denumite altfel-sublegi, deoarece ele se adoptă pentru organizarea executării legilor, iar ordonanțele Guvernului au putere de lege ordinară.

Actele adoptate sau modificate trebuie să fie în perfectă concordanță cu litera și spiritul constituției. Orice abatere de la această concordanță este considerată o încălcare a constituției, ea ducînd la nulitatea dispozițiilor legale în cauză, iar constatarea acestor abateri făcîndu-se prin controlul de constituționalitate.

Conform Preambului, Constituția Republicii Moldova este declarată *Lege Supremă a societății și a statului*, este și baza juridică a întregii legislații.

Art. 7 statuează supremația Constituției și sancțiunea nerespectării prevederilor ei, prin înscrierea principiului, conform căruia, *nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor constituției nu au putere juridică.*

Supremația este calitatea specifică a Constituției, datorită căreia aceasta se situează în vârful piramidal al instituțiilor politico-juridice dintr-o societate organizată în stat. Constituția este și sursa tuturor reglementărilor interne ale statului în domeniile: economic, social, și juridic. Supremația Constituției nu este o categorie strict juridică, ci una politico-juridică, o noțiune complexă care cuprinde trăsături și elemente politice și juridice, situate pe o poziție superioară în întregul sistem de drept al țării.

Controlul constituționalității legilor este o garanție a supremației constituției. *Controlul constituționalității legilor este activitatea organizată de verificare a conformității legii cu constituția, iar ca instituție a dreptului constituțional cuprinde regulile privitoare la organele competente a face această verificare, procedura de urmat precum și măsurile ce pot fi luate după realizarea acestei proceduri.*

Textul constituțional prevede expres că actele juridice care contravin prevederilor Constituției nu au putere juridică. Orice act este prezumat a fi constituțional pînă nu se va dovedi contrariul, adică pînă cînd neconstituționalitatea lui nu va fi constatată de către Curtea Constituțională.

În textul Constituției lipsesc prevederi referitoare la lovirea cu nulitate a actelor juridice care contravin prevederilor Constituției, în acest sens fiind efectiv numai controlul constituționalității. Desigur, nu poate fi negată nici procedura de adoptare a actelor legislative (procedură legislativă), în cadrul căreia, subiecții abilitați cu elaborarea și adoptarea normelor juridice trebuie să ia în considerare toate aspectele și să efectueze un control de corespundere a proiectelor cu prevederile constituționale ce vizează problema în cauză.

2.2. Prevederile din Constituția Republicii Moldova *expres verbis* a împuternicirilor Curții Constituționale ale Republicii Moldova de a cerceta și a aprecia lacunele constituționale în sistemul de drept.

Activitatea Curții Constituționale este reglementată la momentul actual atât prin Legea Supremă, cât și prin Legea cu privire la Curtea Constituțională și Codul jurisdicției constituționale. Un loc aparte în aceste reglementări îl ocupă enumerarea expresă, exhaustivă a atribuțiilor Curții constituționale în Constituție.

Astfel, conform art. 135 din Constituție, Curtea constituțională : a) exercită la sesizare controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte; b) interpretează Constituția; c) se pronunță asupra inițiativei de revizuire a Constituției; d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane; e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova; f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile; g) rezolvă excepțiile de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de justiție; h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

Art. 4 din Legea nr. 317-XIII cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 din Codul jurisdicției constituționale reiterează atribuțiile constituționale ale Curții Constituționale.

Totodată necesită să mai expunem unele prevederi legale prin care sînt reglementate limitele de competență ale Curții Constituționale: alin.3, art.4 din Codul jurisdicției constituționale stabilește că, Curtea Constituțională examinează în exclusivitate chestiuni de drept; controlul constituționalității nu are caracter retroactiv, deoarece alin. 2, art. 4 din Codul Jurisdicției Constituționale indică direct că se supun controlului numai actele normative adoptate după intrarea în vigoare a Constituției Republicii Moldova-27 august 1994; alin. 2 art. 4 din Legea cu privire la Curtea Constituțională stabilește cert că „competența Curții Constituționale este prevăzută de Constituție și nu poate fi contestată de nici o autoritate publică”. În dezvoltarea acestei idei art. 6 din Codul Jurisdicției Constituționale, „limitele de competență”, stipulează că, Curtea Constituțională soluționează numai probleme ce țin de competența sa, iar dacă în procesul examinării apar chestiuni de competență altor organe, Curtea remite acestora materialele sau comunică faptul părților și organelor interesate, dînd explicațiile de rigoare. Controlînd constituționalitatea actului contestat, Curtea Constituțională poate pronunța o hotărîre și în privința altor acte normative a căror constituționalitate depinde în întregime sau parțial de constituționalitatea actului contestat.

Problema soluționării lacunelor în drept de către Curtea Constituțională nu este expres prevăzută în Constituția Republicii Moldova. O procedura de soluționare a lacunelor este prevăzută de art. 79 din Codul jurisdicției constituționale conform căreia: „*dacă la examinarea cauzei Curtea Constituțională constată existența unor lacune în legislație ce se datorează nerealizării unor prevederi ale Constituției, ea atrage atenția organelor respective, printr-o adresă, asupra lichidării acestor lacune*”.

2.3. Interpretările efectuate în jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova. Împuternicirile Curții Constituționale a Republicii Moldova în cercetarea și aprecierea lacunelor constituționale.

Constituția, prin art. 135 alin. (1) lit.b), atribuie Curții Constituționale dreptul de a interpreta Constituția.

Consfințirea în Constituție a acestei atribuții a Curții Constituționale are semnificația de a nu permite unui alt organ al puterii de stat din Republica Moldova de a da o interpretare oficială a Legii Supreme, obligatorie pentru organele puterii de stat, autoritățile locale, întreprinderi, instituții, organizații, persoane cu funcții de răspundere cetățeni și asociațiile acestora. Interpretarea oficială a Constituției este prerogativa exclusivă a Curții Constituționale.

Este necesar de subliniat că hotărârile Curții Constituționale cu privire la interpretarea Constituției sînt oficiale și obligatorii pe întreg teritoriul statului pentru puterea centrală și locală, întreprinderi, instituții, organizații, precum și pentru persoanele fizice și juridice din țară și de peste hotare. Hotărîrea de interpretare este definitivă și nu poate fi revizuită de nici un organ statal.

Interpretarea normelor Constituției Republicii Moldova se efectuează de către Curtea Constituțională exclusiv la sesizare, care, conform Legii cu privire la Curtea Constituțională, poate fi înaintată de către Președintele Republicii Moldova, Guvern, Ministerul Justiției, Curtea Supremă de Justiție, Procurorul General, deputatul în Parlament, fracțiunea parlamentară, avocatul parlamentar.

Obiectul de reglementare al precedentului de drept constituțional îl constituie, în primul rînd, divergențele și relațiile dintre subiecții drepturilor și obligațiilor constituționale referitor la exercitarea lor, în baza Constituției, în Parlament sau în afara lui, precum și relațiile organizatorico-juridice privind alegerea, numirea, și demiterea persoanelor cu funcții de răspundere în stat; promulgarea legilor de către Președintele statului; reprezentarea și exercitarea atribuțiilor de către deputați; adoptarea legilor și hotărîrilor și, în sfîrșit, divergențele ce apar la diverse etape ale procesului de legiferare.

În acest sens, hotărârile Curții constituționale sînt surse de drept și au putere de lege. Precedentele create de Curte, ca și actele de interpretare, au caracter reglementativ și din acest punct de vedere, după puterea lor juridică, ele sunt norme superioare de drept, se aplică pentru un cerc nelimitat de cazuri și subiecți al relațiilor constituționale de drept. Această concluzie rezultă și din art. 28 al legii cu privire la Curtea Constituțională, care stipulează că hotărârile Curții sînt obligatorii nu numai pentru participanții la litigiul constituțional, dar și pentru alți subiecți de drept.

Ca autoritate de jurisdicție constituțională prin interpretarea oficială dată normelor constituționale în cadrul cauzelor concrete Curtea influențează esențial asupra organelor activității publice.

Supunînd interpretării un șir de articole din Legea Supremă, Curtea Constituțională a soluționat și a explicat probleme complexe referitoare la activitatea ramurilor puteri de stat.

Vom exemplifica prin cîteva hotărîri ale Curții Constituționale.

La sesizarea unui deputat în Parlament, Curtea Constituțională a interpretat prevederile art. 93 din Constituția Republicii Moldova, referitor la promulgarea legilor, prin care a indicat că Președintele Republicii Moldova, la promulgarea legilor, în cazul în care are obiecții la lege, este în drept în termen de două săptămîni, să o restituie pentru reexaminare Parlamentului. Dacă Parlamentul adoptă legea precedentă, președintele țării o promulgă.

Astfel, Curtea Constituțională a stabilit că legile care nu suscită obiecții, precum și legile reexamine de Parlament, indiferent dacă legislativul și-a menținut poziția anterioară sau în lege au fost operate modificările propuse de șeful statului, sînt promulgate de Președintele țării într-un termen nu mai mare de două săptămîni din momentul înregistrării legii la Președinție.

Totodată, Curtea Constituțională a relevat că *„se consideră că Parlamentul și-a menținut decizia adoptată cu majoritatea de voturi stipulate pentru această procedură în Regulamentul Parlamentului, dar numărul voturilor nu poate fi mai mic decât la votarea precedentă (primară) a legii”*.

Am dori să evidențiem Hotărîrea Curții constituționale cu privire la interpretarea art. 116 alin. (3) din Constituție conform căreia, președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești se numesc, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, de către Președintele Republicii Moldova pe un termen de 4 ani.

Autorul sesizării a solicitat asupra acestor prevederi constituționale în următorul aspect: se extinde termenul de 4 ani pentru care sînt numiți președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, inclusiv asupra Curții Supreme de Justiție?

Curtea constituțională a subliniat că principiul organizării și activității puterii judecătorești este un principiu general, în baza căruia sunt organizate și își desfășoară activitatea, în condițiile legii, instanțele judecătorești, se realizează relațiile acestora cu alte ramuri ale puterii de stat, cu organizații private și cu cetățenii. Aceste reguli se aplică întregului sistem judiciar. Ele sînt consfințite în Constituție și în legile organice cu privire la organizarea și activitatea instanțelor judecătorești.

Art. 115 din Constituție „Instanțele judecătorești” stabilește univoc că justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

Curtea Constituțională a arătat că, întrucît Curtea Supremă de Justiție este una din cele trei instanțe judecătorești, care efectuează justiția în Republica Moldova, prevederile constituționale referitor la termenul de 4 ani pentru care sînt numiți președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, cuprinse în art. 116 alin. (3) din Constituție, poartă un caracter general pentru alin. (4) al aceluiași articol, care reglementează numirea în funcție a președintelui și vicepreședinților Curții Supreme de Justiție.

Totodată Curtea Constituțională în cadrul examinării cauzei pentru interpretarea dispoziției constituționale privind termenul de 4 ani, pentru care sînt numiți în funcție președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești, a observat că Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 789-XIII din 26.03.1996 nu reglementează expres termenul de exercitare a funcțiilor de președinte și vicepreședinte al Curții Supreme de Justiție și în temeiul art. 28 alin. (4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 79 din Codul jurisdicției constituționale, a atras atenția Parlamentului asupra oportunității lichidării lacunei semnalate.

În scurt timp după adoptarea hotărîrii citate, Parlamentul a operat în legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție o modificare, ce prevede numirea în funcție a Președintelui Curții Supreme de Justiție, vicepreședinților Curții - președinți ai colegiilor, vicepreședinților colegiilor pe un termen de 4 ani.

Hotărîrile Curții cu privire la interpretarea Constituției pot avea un rol semnificativ în procesul de legiferare. Nici un organ al puterii de stat nu este în drept să adopte acte cu caracter normativ, care ar contrazice Constituția Republicii Moldova în interpretarea dată de Curtea Constituțională.

2.4. Includerea în cadrul legii cu privire la curtea constituțională sau în alte acte a împuternicirilor Curții constituționale de a cerceta și aprecia lacunele constituționale drept.

Conform art. 134 din Constituție, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova. Cu toate că prin această normă Curtea Constituțională este considerată o autoritate jurisdicțională, în rîndul instanțelor judiciare ea are un caracter deosebit, întrucît nu exercită justiția în sensul deplin al acestui termen juridic. Or, drept obiect al jurisdicției constituționale pot fi litigiile referitoare la garantarea supremației Constituției și controlul conformității cadrului normativ a statului cu Constituția.

Curtea Constituțională își exercită competența de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în cadrul tuturor atribuțiilor sale.

Cea mai largă și cea mai importantă atribuție a Curții Constituționale este exercitarea, la sesizare, a controlului constituționalității legilor și a altor acte normative ale autorităților administrației publice centrale. În exercitarea acestei atribuții Curtea declară neconstituționale actele normative contestate pasibile de controlul constituționalității dacă acestea intră în contradicție cu prevederile constituționale, inclusiv drepturile și libertățile fundamentale garantate de Constituție, contribuind astfel la creația legislativă al autorităților administrație publice centrale în domeniul promovării și apărării drepturilor fundamentale ale cetățenilor.

În această ipostază, Curtea Constituțională contribuie și la modificarea actelor normative în cazul în care organele emitente încalcă drepturile și libertățile constituționale. Astfel, Curtea Constituțională, pe lîngă faptul că garantează supremația Constituției, exercită și funcția de protecție a drepturilor omului.

În cadrul aceleiași atribuții se înscrie și funcția de soluționare a excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative la sesizarea instanțelor judecătorești prin intermediul Curții Supreme de Justiție. Astfel, individul, în cazul unui caz concret prin intermediul instanțelor de

judecată, poate sesiza Curtea Constituțională pentru examinarea constituționalității actelor normative care i-au lezat drepturile fundamentale. Această activitate a Curții Constituționale reprezintă un important mijloc de protecție a drepturilor omului, care conform legislației naționale nu sînt subiecți cu drept de sesizare a Curții Constituționale, dar care pot fi victime ale abuzurilor comise de autoritățile publice.

Exercitînd atribuțiile expuse, Curtea Constituțională a Republicii Moldova prin hotărîrile sale de asemenea coordonează practica elaborării actelor normative în concordanță cu Constituția, iar prin adresele sale semnalează lacunele din legislație. Datorită acestui fapt Curtea contribuie la creșterea responsabilității organelor administrației publice centrale și locale în procesul de protecție a drepturilor omului și de aplicare a actelor normative.

În urma examinării sesizărilor, Curtea adoptă hotărîri, decizii și emite avize.

Hotărîrile și avizele se adoptă în numele Republicii Moldova și se pronunță în Plenul Curții Constituționale iar după pronunțare în decursul a 10 zile se publică în Monitorul Oficial. Hotărîrile Curții Constituționale produc efecte pentru viitor.

Actele Curții Constituționale sînt acte oficiale și executorii pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele fizice și juridice. Acele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării respective a Curții Constituționale. (art. 28 din Legea cu privire la Curtea Constituțională)

Conform art. 28¹ din Legea cu privire la Curtea Constituțională prevede că odată ce actul normativ a fost declarat neconstituțional, acesta urmează a fi modificat sau abrogat total sau parțial. În ceea ce privește legile declarate neconstituționale Guvernul este obligat în termenul de cel mult 3 luni de la data publicării hotărîrii Curții Constituționale să prezinte Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului legislativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Parlamentul, la rîndul său, va examina proiectul în mod prioritar.

În cazul în care a fost declarat neconstituțional un act normativ emis de Președintele Republicii Moldova sau de Guvern, aceste autorități, în termen de 2 luni de la data publicării hotărîrii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale, și după caz, emit sau adoptă un nou act.

Actele emise întru executarea actelor normative sau a unor părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și se abrogă.

În procesul examinării sesizării Curtea constituțională supune cauza unei analize ample și multilaterale. Și dacă, în afara elementelor de fond Curtea constată existența unor lacune sau omisiuni normative în legislație, ce se datorează nerealizării unor prevederi ale Constituției, atunci în conformitate cu art. 28¹ alin. (4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 79 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale, este în drept să facă o adresă pentru a atrage atenția organelor respective asupra lichidării acestor lacune. Constatările Curții indicate în adresă urmează să fie examinate de autoritatea publică vizată și în termen de cel mult 3 luni Curtea Constituțională să fi informată despre rezultatele acestei examinări.

3. LACUNA LEGISLATIVĂ CA OBIECT DE CERCETARE A CURȚII CONSTITUȚIONALE

3.1. Adresarea în Curtea constituțională

Întreaga activitate a Curții Constituționale este determinată de subiecții cu drept de sesizare. Curtea nu este abilitată cu dreptul de a exercita jurisdicția constituțională din oficiu. Jurisdicția

constituțională se exercită în condițiile Codului Jurisdicției Constituționale. Sesizările înaintate de subiecții cu drept de sesizare trebuie să fie motivate și să corespundă cerințelor prevăzute în Codul Jurisdicției Constituționale.

Curtea Constituțională exercită jurisdicția constituțională la sesizarea făcută de subiecții indicați în art. 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și respectiv alin. 1 al art. 38 din Codul Jurisdicției Constituționale și anume:

- a) Președintele Republicii Moldova;
- b) Guvern;
- c) ministrul justiției;
- d) Curtea Supremă de Justiție;
- e) Judecătoria Economică;
- f) Procurorul General;
- g) deputatul în Parlament;
- h) fracțiunea parlamentară;
- j) Adunarea Populară a Găgăuziei (Gagauz-Yeri);
- i) avocatul parlamentar.

Subiecții invocați pot sesiza Curtea Constituțională în problemele ce țin de constituționalitatea legilor, prevăzute în art. 135 alin.(1) pct.a) din Constituția RM.

Adunarea Populară a Găgăuziei (Gagauz-Yeri) sînt subiecți cu drept de sesizare în cazurile supunerii controlului constituționalității legilor, regulamentelor și hotărîrilor parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărîrilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, ce îngăduiesc împuternicirile Găgăuziei.

Avocații parlamentari au dreptul să sesizeze Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității legilor și hotărîrilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărîrilor și dispozițiilor Guvernului, asupra corespunderii lor principiilor generale acceptate și actelor juridice internaționale cu privire la drepturile omului. (art. 31 din Legea “Cu privire la avocații parlamentari”, nr. 1349-XIII octombrie 1997).

Subiecții prevăzuți la alin. (1) art. (38) din Codul Jurisdicției Constituționale pot face sesizări în probleme ce țin de competența lor, cu excepția sesizării:

- a) privind revizuirea Constituției, care poate fi făcută de subiecții indicați în Constituție art. 141;
- b) privind constatarea circumstanțelor ce justifică dizolvarea Parlamentului, care poate fi făcută de președintele Republicii Moldova;
- c) privind constatarea circumstanțelor ce justifică demiterea din funcție a Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova, precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile care poate fi făcută în temeiul unei hotărîri a Parlamentului, semnate de Președintele Parlamentului.
- d) ce are ca obiect constituționalitatea unui partid, care poate fi făcută de Președintele Republicii Moldova, de Președintele Parlamentului, de Guvern, de ministrul justiției sau de Procurorul General. Președintele Parlamentului poate face sesizări numai în temeiul unei hotărîri a Parlamentului, Procurorul General-în temeiul unei hotărîri a colegiului Ministerului Justiției.
- e) cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice o face Curtea Supremă de Justiție numai din oficiu sau la propunerea instanțelor judecătorești;

Suplimentar la cele menționate, conform alin.3, art. 38 din Codul Jurisdicției Constituționale, Curtea confirmă rezultatele referendumului republican, ale alegerilor în Parlament și ale alegerii Președintelui Republicii Moldova în urma examinării raportului Comisiei republicane pentru efectuarea referendumului sau al Comisiei Electorale Centrale, iar conform alin. (4) din același articol, declară candidatul supleant în Parlament în baza materialelor prezentate Curții Constituționale, fiind însoțite de hotărîrea partidului, al cărui mandat de deputat a devenit vacant.

3.2. Lacunele legislative în interpelările și demersurile solicitanților

Legislația în vigoare nu dă o definiție a categoriei de „sesizare”, dar analizînd cerințele înaintate față de sesizare îngăduim a propune o variantă de definiție. Prin „sesizare”, în cazul nostru,

putem înțelege un text scris cu o structură prestabilită și motivată, efectuat de subiectele strict determinate și al căror drept de adresare în Curtea Constituțională este recunoscut legal, pe de o parte și obligația Curții de a prelua spre examinare acest text și în fine de a adopta o decizie în baza acestui demers, decizie general obligatorie și definitivă, pe de altă parte. Prevederile generale referitoare la sesizare sînt expres indicate în art. 24 din Legea cu privire la Curtea Constituțională care stabilește că Curtea Constituțională exercită jurisdicția la sesizarea făcută de subiecții stabiliți de prezenta lege, în condițiile Codului Jurisdicției constituționale. Sesizarea trebuie să corespundă după formă și conținut cerințelor prevăzute în art. 39 din Codul Jurisdicției Constituționale.

Astfel, alin. 1 art. 39 prevede că sesizarea se prezintă în mod obligatoriu în scris în limba oficială, iar alin. 2, al aceluiași articol stabilește, că sesizarea trebuie să fie motivată și să cuprindă în mod obligatoriu următoarele elemente:

- a) denumirea Curții Constituționale ca instanță sesizată;
- b) denumirea și adresa subiectului sesizării;
- c) obiectul sesizării;
- d) împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele;
- e) cerințele sesizării;
- f) alte date referitoare la obiectul sesizării;
- g) nomenclatorul documentelor anexate;
- h) semnătura subiectului, codul și ștampila lui.

După intrarea în Curtea Constituțională, sesizarea se prezintă Președintelui Curții, care o verifică și dacă ea contravine cerințelor art. 39 din Cod, Președintele primește sesizarea propunînd subiectului să lichideze neajunsurile sau o respinge. În cazul în care sesizarea corespunde cerințelor art. 39 Președintele Curții Constituționale întreprinde măsurile prevăzute de art. 19 din Cod și anume: transmite sesizarea spre examinare preliminară unui sau unei subunități a Secretariatului ori a unui judecător-asistent. Această măsură se materializează printr-o dispoziție legalizată într-un formular special.

Un drept al subiecților de sesizare se referă la faptul că sesizarea poate fi retrasă de subiectul ei la orice etapă de examinare a cauzei. Însă, dacă sesizarea este inclusă pe ordinea de zi, atunci ea se restituie prin decizie a Curții Constituționale.

În sesizările adresate subiecții sînt în drept să invoce și lacunele în legislație. Deseori această argumentare este efectuată și în contextul necesității efectuării controlului constituționalității actului legislativ (în ansamblu, unele articole sau prevederi parțiale). Practic aceste argumente se menționează atît în sesizările ce țin de controlul constituționalității actelor normative, adresate Curții Constituționale. Totodată, subiecții, în cadrul examinării, atrag atenția la lacunele actului supus controlului constituționalității și la omisiunile organului legislativ și cele ale guvernului. Din sesizările acceptate rezultă că subiecții deseori insistă asupra unor lacune sau carențe în legislația în vigoare, datorate nerealizării prevederilor Constituției.

Conform datelor statistice „*Exercitarea jurisdicției constituționale în perioada de 1995-2006*” dintre subiecții, care ridică cel mai des această problemă, sînt deputații în Parlament (460 de sesizări).

3.3 Analiza sau cercetarea lacunelor legislative din inițiativa Curții Constituționale al Republicii Moldova

Conform art. 6 din Codul jurisdicției constituționale Curtea Constituțională soluționează numai probleme ce țin de competența sa la inițiativa subiecților indicați în legislație. Dacă în procesul examinării apar chestiuni de competența altor organe, Curtea remite acestora materialele sau comunică faptul părților și organelor interesate, dînd explicațiile de rigoare.

În procesul verificării constituționalității actului contestat, Curtea Constituțională poate pronunța o hotărîre și în privința altor acte normative a căror constituționalitate depinde în întregime sau parțial de constituționalitatea actului contestat.

3.4. Lacunele legislative în legi și în alte acte

Conform articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor, hotărîrilor Parlamentului, a decretelor Președintelui RM, a hotărîrilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Curtea Constituțională poate să se expună asupra lacunelor doar în legislația națională. Referitor la actul internațional poate să se expună la corespunderea sau ne corespunderea cu Constituția RM.

Hotărîrile Guvernului cu caracter normativ în cadrul examinării sesizării sînt supuse verificării atît sub aspect constituțional cît și sub aspect legal. Deoarece Hotărîrile Guvernului sînt adoptate întru executarea unei legi concrete, trebuie să aibă la bază legislația în vigoare, și în primul rînd Constituția.

În cazul lipsei unor reglementări în ordinea delegării, se aplică prevederile legii respective sau constituționale în direct.

În același timp se atenționează prin adresă neexecutarea dispozițiilor finale și tranzitorii ale legii respective.

3.5. Refuzul sau imposibilitatea Curții Constituționale de a analiza și cerceta în anumite situații lacunele în drept

În activitatea sa Curtea Constituțională pornește de la atribuțiile distinct prevăzute de Legea Supremă. Atribuțiile de bază ale Curții Constituționale își găsesc expresia în normele art. 135 din Constituție.

Conform Legii cu privire la Curtea constituțională și Codul jurisdicției constituționale Curtea examinează numai probleme de drept, prin urmare controlului constituționalității sînt supuse doar actele cu caracter normativ. Actele cu caracter individual emise de Parlament, Președintele Republicii Moldova și Guvern se supun controlului de legalitate pe calea contenciosului administrativ.

După cum s-a menționat mai sus Curtea Constituțională exercită jurisdicția la sesizarea făcută de subiecții stabiliți de lege, care trebuie să fie motivată și întocmită conform cerințelor prevăzute de Codul jurisdicției Constituționale. În cazul în care sesizarea contravine cerințelor art. 39 din Cod, Președintele primește sesizarea propunînd subiectului să lichideze neajunsurile sau o respinge.

Cele mai frecvente motive pentru care sesizările nu sînt acceptate spre examinare sînt:

1) nerespectarea regulilor de perfectare tehnico-juridică a sesizărilor, prevăzute de art. 39 din Codul jurisdicțiilor constituționale, potrivit căruia sesizarea trebuie să cuprindă: obiectul și împrejurările pe care subiectul își întemeiază cerințele, expunerea normelor legale cu invocarea argumentelor prin care norma contestată contravine Constituției. Adeseori, sesizările nu corespund, după formă și conținut, cerințelor de procedură ale jurisdicției constituționale;

2) în unele dintre ele lipsește legătura cauzală între prevederile contestate și normele constituționale, în baza cărora au fost formulate argumentele;

3) unele sesizări au ca obiect probleme ce nu țin de competența Curții constituționale, cum ar fi, spre exemplu, invocarea unor coliziuni dintre normele legale, această problemă fiind de resortul Parlamentului;

4) unele sesizări priveau probleme asupra cărora Curtea Constituțională se pronunțase anterior;

5) sesizarea a rămas fără obiect, ca rezultat al abrogării între timp a normei contestate;

6) existența în sesizare a unor carențe de formă și conținut sesizarea unor acte normative nepublicate în Monitorul Oficial și, prin urmare, conform reglementărilor legale, inexistente ș.a.

3.6. Inițierea unei cercetări de „gen” a problemelor de lacune legale

Practica Curții Constituționale nu cunoaște inițierea de examinare cu caracter „omogen”.

Vezi răspunsul la pct. 3.3.

4. CERCETAREA ȘI APRECIEREA CONSTITUȚIONALĂ LACUNELOR LEGISLATIVE

4.1. Particularitățile de cercetare a lacunelor legislative

Curtea Constituțională are obligația de a controla corespunderea normelor de drept cu normele și principiile constituționale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale, precum și cu tratatele internaționale în acest domeniu, la care Republica Moldova este parte. Pe parcursul activității sale Curtea Constituțională și-a format o practică proprie în multe ramuri ale dreptului constituțional, administrativ, penal, civil ș.a. Preponderent, hotărârile Curții Constituționale, direct sau indirect, se referă la drepturile și libertățile fundamentale ale omului sau principiile aplicabile acestora.

Prin controlul constituționalității legilor, adică prin examinarea conținutului legilor în raport cu prevederile Constituției, se urmărește să se constate dacă și în ce măsură actul, corespunde normelor obligatorii din legea Fundamentală, norme ce stabilesc reguli generale, în baza cărora urmează a fi înfăptuită conducerea societății. Astfel, controlul constituționalității legilor devine cel mai important instrument juridic prin care se garantează respectarea și supremația Constituției.

După cum am menționat, controlul constituționalității legilor se realizează la sesizare, în cadrul examinării căreia poate fi extins și asupra altor acte normative a căror constituționalitate depinde în întregime sau parțial de constituționalitatea actului contestat. Controlul constituționalității legilor la sesizare este în exclusivitate un control *a posteriori*, adică controlul după intrarea în vigoare a legii.

Analizând art. 135 din Constituția Republicii Moldova și art. 4 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, putem afirma că controlului constituționalității pot fi supuse următoarele acte normative:

- Legile;
- hotărârile Parlamentului;
- decretele Președintelui Republicii Moldova;
- hotărârile și ordonanțele Guvernului;
- tratatele intenționale.

Actuala reglementare nu prevede expres competența Curții Constituționale de a exercita controlul *a priori*. Dar, reieșind din prevederile alin. (1) lit. a) art. 135 din Constituție, în șirul actelor supuse controlului constituționalității sînt incluse și tratatele internaționale.

Constituția și legislația națională, stabilind că tratatele internaționale formează obiectul controlului de constituționalitate, nu indică care anume tratate internaționale: cele semnate, dar neratificate și neintrate în vigoare, sau cele semnate și intrate în vigoare după ratificare.

Controlul *a priori* a tratatelor internaționale pînă la ratificare anticipează situația neconstituționalității tratatului internațional la intrarea lui în vigoare (pentru Republica Moldova). Exercițarea a controlului *a posteriori* al tratatelor internaționale după ratificarea și intrarea lor în vigoare în ordinea stabilită creează un șir de probleme, deoarece anularea tratatului internațional sau a unor dispoziții din tratat sînt supuse normelor dreptului internațional public.

Aceste deducții reiese și din practica Curții Constituționale a Republicii Moldova în două cazuri concrete.

Conform articolelor 26, 27 și 62 ale Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969 statul nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern sau alte motive pentru a justifica neexecutarea unui tratat. Aceste norme nu admit refuzul de a executa un tratat nici în cazurile în care acesta conține dispoziții contrare Constituției Republicii Moldova.

Prin decizia nr. 5 din 24 septembrie 2002 Curtea Constituțională a sistat procesul pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999”, invocînd următoarele: „Potrivit prevederilor Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23

mai 1969 (în continuare - Convenția), în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, prin tratat se înțelege un acord internațional încheiat în scris între state și guvernat de dreptul internațional.

Art. 24 din Convenție, care reglementează modul de intrare în vigoare a tratatelor, stipulează că un tratat intră în vigoare la data și după modalitățile ce s-au fixat prin dispozițiile sale sau prin accord între statele care au participat la negocieri.

Prin consecvența principiilor dreptului internațional Tratatul din 18 august 1999 între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat, în art. 12, stabilește că acesta se supune ratificării și intră în vigoare în a 30-a zi din data efectuării schimbului instrumentelor de ratificare. Odată intrat în vigoare, la 18 noiembrie 2001, Tratatul cade sub incidența principiului de drept internațional "pacta sunt servanda" (art. 26 din Convenție).

Potrivit art. 27 din Convenție, o parte nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern pentru a justifica neexecutarea unui tratat.

O confirmare a acestui principiu găsim și în art. 62 pct. 2 lit. a) din Convenție, potrivit căruia, în cazul în care este vorba despre un tratat care stabilește o frontieră, nici o schimbare fundamentală a împrejurărilor în raport cu cele existente în momentul încheierii unui astfel de tratat nu poate pune la îndoială valabilitatea acestuia.

Or, prin art. 8 alin. (1) din Constituție Republica Moldova se obligă să respecte tratatele la care este parte. Mai mult ca atât, alin. (2) din același articol statuează că intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

În cazul în care o asemenea revizuire nu a avut loc, tratatul internațional intrat în vigoare devine executoriu.

De observat, că stabilirea frontierei de stat între Republica Moldova și Ucraina, care face obiectul tratatului contestat, se află în proces de desfășurare, prin urmare nu se exclude operarea unor reglementări suplimentare.

Invocând principiul dreptului internațional privind îndeplinirea de către stat a angajamentelor internaționale, Curtea relevă că exercitarea controlului constituționalității acestui tratat ar contrazice principiul internațional privind executarea tratatelor cu bună credință, ceea ce ar aduce prejudicii credibilității Republicii Moldova ca partener în raporturile instituite prin tratatele internaționale și ar întârzia sau chiar ar frâna dezvoltarea relațiilor interstatale și interguvernamentale ale țării".

Sarcina de a nu admite aderarea Republicii Moldova la un tratat internațional în care se conțin dispoziții contrare Constituției revine organelor implicate în procesul de îndeplinire a procedurilor necesare pentru aderare. Această sarcină poate fi realizată prin solicitarea Curții Constituționale de a exercita controlul constituționalității actului internațional în privința căruia se derulează procedurile de aderare, deoarece conform art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, anume de competența Curții Constituționale, ține prerogativa de a se pronunța definitiv asupra faptului dacă dispozițiile unui tratat internațional sînt sau nu conforme Constituției.

Prin hotărîrea nr. 22 din 2 octombrie 2007 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Statutul Curții Penale Internaționale, Curtea constituțională s-a pronunțat asupra procesului de conformitate a unor prevederi ale Statutului, cu Constituția Republicii Moldova înainte de ratificarea acestui act internațional. Efectuînd controlul constituționalității Curtea Constituțională a constatat "că prevederile Statutului CPI, nu depășesc cadrul constituțional, mecanismele de aplicare a acestora putînd fi soluționate atît prin mijloace legislative cît și interpretative și sînt compatibile cu prevederile Constituției Republicii Moldova".

Astfel, Curtea Constituțională și-a stabilit jurisdicția în cazul exercitării competenței referitor la controlul constituționalității tratatelor internaționale, care urmează a fi efectuat *a priori*, adică înainte de ratificarea și intrarea lui în vigoare.

4.2 Aprecieri concrete asupra constatărilor făcute în legile lacunare.

Vezi. răspunsul la pct. 2.2. și pct.3.3

4.3 Metodologia descoperirii lacunelor legislative

Nu există o metodologie strict reglementată în legislația națională a descoperirii lacunelor. În fiecare caz concret se utilizează Constituția Republicii Moldova, Legea cu privire la Curtea Constituțională, Codul jurisdicției constituționale, inclusiv jurisprudența CEDO, dreptul constituțional comparat și jurisprudența constituțională a altor țări.

Menționăm că în Republica Moldova cadrul legislativ este în permanentă perfecționare.

În scopul asigurării conformității legislației Republicii Moldova cu principiile și criteriile Consiliului Europei, fixate în Rezoluția și Recomandările Comisiei pentru respectarea obligațiilor și angajamentelor statelor membre ale Consiliului Europei adoptate de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei la 4 octombrie 2005, Parlamentul Republicii Moldova la 11 noiembrie 2005 a adoptat Programul Calendaristic al acțiunilor legislative pentru anii 2005-2006. Totodată în scopul armonizării legislației Republicii Moldova cu legislația Comunității Europene, ținându-se cont și de Planul de acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană, Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008, Parlamentul RM la 24 noiembrie 2005 a aprobat Programul legislativ pentru anii 2005-2009.

Activitatea de realizare a programelor legislative implică nemijlocit evidențierea lacunelor în legislație, proces realizat, în unele cazuri atât prin examinarea sesizărilor concrete, cât și prin adresele emise de către Curtea Constituțională, în cadrul examinării sesizărilor.

4.4 Măsuri suplimentare

În cadrul soluționării sesizărilor adresate Curții Constituționale în fiecare caz se verifică, dacă nu sînt încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale omului protejate de Constituție.

Exercitând atribuțiile sale, Curtea Constituțională a Republicii Moldova, prin hotărârile adoptate, de asemenea coordonează practica elaborării actelor normative în concordanță cu Constituția, iar prin adresele sale semnalează lacunele din legislație. Datorită acestui fapt, Curtea Constituțională contribuie la creșterea responsabilității organelor administrației publice centrale și locale în procesul de protecție a drepturilor omului și de aplicare a actelor normative.

Majoritatea hotărârilor Curții Constituționale se bazează pe normele constituționale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale. Astfel, din 317 de hotărâri ale Curții Constituționale, adoptate din momentul instituirii ei, în circa 1/3 din acte au fost aplicate norme constituționale referitoare la drepturile și libertățile fundamentale.

4.5 Curtea Constituțională analizează lacuna legală ca un element al jurisprudenței constituționale însă nu dă o apreciere despre constituționalitatea sa.

Art. 140 din Constituție, menționează că legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale. Conform art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și respectiv art. 61 din Codul jurisdicției constituționale Curtea Constituțională adoptă hotărâri, decizii și emite avize.

În cazul soluționării în fond a sesizării, se pronunță hotărîre sau se emite aviz.

Prin hotărîre, Curtea Constituțională: a) se pronunță asupra constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor la care Republica Moldova este parte; se pronunță cînd se interpretează Constituția; confirmă **rezultatele referendumurilor republicane**; confirmă **rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova**; rezolvă excepțiile de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, validează mandatele deputaților și al Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova, interimatul funcției de Președinte, imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolvă excepțiile de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

Art. 68 din Cod stabilește că hotărârile și avizele trebuie să conțină în mod obligatoriu următoarele elemente:

a) denumirea sa, data și locul adoptării;

b) componența Curții Constituționale, numele grefierului;

c) informații despre părți și reprezentanții lor;

d) prevederea Constituției conform căreia este examinată sesizarea;

e) cerințele subiectului sesizării;

f) denumirea actului normativ a cărui constituționalitate se examinează;

g) împrejurările elucidate de Curte;

h) argumentele în favoarea hotărârii pronunțate sau avizului emis, iar, după caz, argumentele care resping opiniile părților;

i) dispozitivul;

j) modul și termenul lor de executare;

k) mențiunea că sînt definitive și obligatorii;

l) data intrării în vigoare.

Astfel, legislația nu impune necesitatea motivării în hotărârile Curții Constituționale, rezultatelor ce țin de omisiunea unei reglementări de drept la problema discutată. În cazul în care Curtea va găsi o astfel de omisiune, ea va trimite o adresă organului respectiv.

Adresa constituie actul prin intermediul căruia Curtea Constituțională, fără a se substitui organului legislativ, își exercită, potrivit dispozițiilor art. 79 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale, rolul său de “legislator pasiv”, insistînd asupra unor lacune sau carențe existente în legislația în vigoare, datorate nerealizării prevederilor Constituției, sau asupra necesității de a se opera modificări în reglementările legale care au făcut obiectul controlului de constituționalitate.

Conform datelor statistice perioada 1995-2006 Curtea Constituțională a emis 17 adrese organelor respective pentru lichidarea lacunelor în legislație.

Spre exemplu: Curtea Constituțională ca urmare a examinării sesizărilor (*HCC nr. 46 din 21.11.2002*) prin care se solicita controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.726-XV din 7 decembrie 2001 pentru modificarea și completarea Legii contenciosului administrativ nr.793-XIV din 10 februarie 2000, a constatat că Legea contenciosului administrativ nr. 793-XIV, cu modificările și completările ulterioare, conține o serie de inadvertențe, care, în executarea dispozițiilor legii, ar putea conduce la încălcarea drepturilor constituționale ale cetățenilor.

Remarcînd că una din atribuțiile de bază ale Parlamentului este interpretarea legilor și asigurarea unității reglementărilor pe întreg teritoriul țării, Curtea a constatat că dispozițiile art. 4 lit. a) din Legea nr.793-XIV necesită o interpretare suplimentară în sensul delimitării exprese a persoanelor oficiale de stat, exponente ale unui interes politic sau public deosebit, oportunitate, care se circumscrie competenței exclusive a Parlamentului. În temeiul art.28/1 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 79 din Codul jurisdicției constituționale Curtea a solicitat Parlamentului să examineze această adresă.

4.6. Aprecierea lacunei legislative în partea rezolutivă a hotărârii Curții Constituționale

Hotărârile, conform art.62 din Cod, se pronunță asupra constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor la care Republica Moldova este parte.

În cazul în care actul normativ nu contravine Constituției, Curtea Constituțională îl recunoaște constituțional. În cazul în care un act supus controlului contravine prevederilor constituționale - se declară neconstituțional.

Dispozițiile art. 28 din Legea cu privire la Curtea Constituțională prevede că actele Curții sînt acte oficiale și executorii pe întreg teritoriul țării, pentru toate autoritățile publice și pentru toate persoanele juridice și fizice.

Actele normative sau unele părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și nu se aplică din momentul adoptării hotărîrii respective a Curții Constituționale.

Consecințele juridice ale actului normativ sau ale unor părți ale acestuia declarate neconstituționale sînt înlăturate conform legislației în vigoare. *(vezi pct.5.1 și 5.2)*

4.7. Cercetări de „gen” și hotărârile adoptate

Vezi răspunsul la pct. 3.6

4.8. Miloacele tehnicilor juridice utilizate de Curtea Constituțională a Republicii Moldova în evitarea problemelor de lacune legislative în urma adoptării hotărârilor prin care au fost declarate neconstituționale legea sau un alt act normativ.

Legislația națională nu împuternicește Curtea Constituțională de a suspenda actul legislativ (normativ) declarat neconstituțional. După publicarea hotărîrii Curții Constituționale actul declarat neconstituțional nu are putere juridică și nu poate fi aplicat.

Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărîrii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar.

Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de 2 luni de la data publicării hotărîrii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou.

Actele Curții Constituționale nu sînt supuse nici unei căi de atac, sînt definitive și întră în vigoare la data adoptării. La decizia Curții, unele acte întră în vigoare la data publicării sau la data indicată în ele.

5. CONSECINȚELE CONSTATĂRII LACUNELOR LEGISLATIVE ÎN CADRUL HOTĂRÎRILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE

5.1. Obligațiile care apar pentru organul legislativ

5.2. Obligațiile care apar pentru alți subiecți

Articolul 28 din Legea cu privire la Curtea Constituțională prevede obligația autorităților publice privind executarea actelor Curții Constituționale.

(1) Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărîrii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea sau abrogarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv va fi examinat de Parlament în mod prioritar.

(2) Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de 2 luni de la data publicării hotărîrii Curții Constituționale, modifică și completează sau abrogă actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou.

(3) Actele emise întru executarea actelor normative sau a unor părți ale acestora declarate neconstituționale devin nule și se abrogă.

(4) Observațiile (constatările) Curții Constituționale privind lacunele (omisiunile) reglementărilor normative, datorate nerealizării unor prevederi constituționale, indicate în adresă, urmează să fie examinate de instanța vizată, care în termen de cel mult 3 luni, va informa Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.

Conform art. 75 din Codul jurisdicției constituționale daunele pricinuite persoanelor fizice și juridice prin aplicarea unui act normativ recunoscut ca fiind neconstituțional se repară în condițiile legii.

Executarea hotărârii și avizului este adusă la cunoștința Curții Constituționale în termenul indicat de ea.

Factorii de decizie care nu au executat în termenul stabilit hotărârea și avizul poartă răspundere conform legii.

Necesită de menționat, că în ultimii 3 ani (după adresa respectivă a Curții Constituționale privind neexecutarea hotărârilor) activitatea de perfecționare a legislației în conformitate cu hotărârile Curții Constituționale se efectuează fără întârziere în condițiile legii.

6. În CONCLUZIE

Practica activității Curții Constituționale este orientată preponderent și este organizată întru exercitarea competențelor constituționale. Constatarea conformității Constituției sau declararea neconstituțională a actelor supuse controlului constituționalității, tălmăcirea normelor constituționale, modul de executare a hotărârilor Curții Constituționale etc., constituie instrumente de o influență hotărâtoare privind perfecționarea cadrului legislativ. Adresele care după cum am menționat se referă preponderent omisiunilor în drept, de asemenea pot influența la dezvoltarea dreptului.

Actele adoptate de Curte evidențiază caracterul consecvent, obiectiv și exigent al jurisdicției constituționale în vederea asigurării supremației legii Supreme, respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, reliefând în același timp modul în care este percepută ideea de constituționalitate și rolul Curții de factor stabilizator în societate și de factor moderant între ramurile puterii de stat. Exercitarea cu imparțialitate a acestor atribuții învederează calitatea Curții Constituționale de componentă esențială a statului de drept.

Analiza deciziilor Curții, prin care au fost declarate neconstituționale 174 norme de drept, denotă faptul, că ele vizează o mare parte a principiilor constituționale; drepturilor și libertăților fundamentale consfințite de Legea Supremă precum și unele norme ale tratatelor internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului, la care Republica Moldova este parte; separația puterilor în stat; accesul liber la justiție; dreptul la apărare; dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică; dreptul la proprietate; dreptul autonomiei locale; protecția concurenței loiale ș.a. Prin urmare, prin exercitarea controlului constituționalității și adresele remise autorităților publice asupra actelor sesizate Curtea s-a manifestat ca un legislator pasiv, contribuind la procesul de legiferare în stat.

Este semnificativ succesul înregistrat în ultimii ani sub aspectul executării hotărârilor Curții Constituționale. Astfel, ca rezultat al eforturilor conjugate ale Curții Constituționale, legislativului și executivului, la 1 ianuarie 2006 erau executate toate hotărârile Curții.